

piedaloties prasītāja pārstāvim zvērinātam advokātam C.Zitānam un atbildētājas pārstāvim zvērinātam advokātam A.Vīnkalam,
 atklātā tiesas sēdē izskatīja civillietu sakarā ar prasītāja A.A. pilnvarotā pārstāvja zvērināta advokāta Centa Zitāna kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2009.gada 9.jūnija spriedumu A.A. prasībā pret E.M. par parāda un nokavējuma procentu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] A.A. pārstāvis 2006.gada 27.janvārī cēlis tiesā prasību pret E.M. par parāda un nokavējuma procentu piedziņu un valdījuma atjaunošanu uz kustamo mantu.

Prasībā norādīts:

[1.1] Starp A.A. un E.M. noslēgti trīs pilnvarojuma līgumi: 1997.gada 12.maija pilnvarojuma līgums, ar kuru atbildētāja pilnvarota rīkoties ar prasītāja norēķinu kontu AS „Rietumu banka”, 1999.gada 5.oktobra pilnvarojuma līgums, ar kuru atbildētāja pilnvarota rīkoties ar prasītāja norēķinu kontu AS „Parex banka”, un 2004.gada 19.marta pilnvarojuma līgums, ar kuru atbildētāja pilnvarota rīkoties ar prasītāja norēķinu kontu AS „Hansabanka”. Ar noslēgtajiem pilnvarojuma līgumiem atbildētāja apņēmusies pārvaldīt šos prasītāja kontus un rīkoties ar viņa naudas līdzekļiem, ievērojot prasītāja intereses.

[1.2] Pilnvarojuma līgumi noslēgti, jo prasītājs, veicot jūrnieka amata pienākumus, periodiski bijis ilgstošā prombūtnē, un pats personiski nevarējis kārtot visas nepieciešamās lietas Latvijā. Tā kā puses kopš 1997.gada maija dzīvojušas kopā partnerattiecībās, prasītāja mērķis, noslēdzot pilnvarojuma līgumus, bija uzticēt atbildētājai viņa vārdā un interesēs rīkoties ar prasītāja naudas līdzekļiem minēto banku kontos.

[1.3] Pilnvarojuma līgumu spēkā esamības laikā, t.i. no 1997.gada maija līdz 2005.gada septembrim, kad atbildētāja paziņojusi par partnerattiecību pārtraukšanu un palūgusi prasītāju atstāt dzīvokli, kurā viņi kopā dzīvojuši, atbildētāja no prasītāja norēķinu kontiem izņēmusi naudu Ls 82 865,11 apmērā, no kuriem prasītāja interesēs faktiski izlietoti tikai Ls 19 839,77, tajā skaitā arī Ls 10 400 pušu kopējā bērna uzturam. Par atlikušās naudas summas Ls 63 025,34 izlietojumu nav iesniegti pierādījumi atbilstoši Civillikuma 2305. un 2343.pantiem, kas dod pamatu prasītājam uzskatīt, ka šo atlikušo

naudas summu atbildētāja nav izlietojusi viņa interesēs, un tādējādi pārkāpusi viņai piešķirtā pilnvarojuma apjomu.

[1.4] Par saviem līdzekļiem prasītājs bija iegādājies arī guļamistabas iekārtu un ledusskapi, kuri pret viņa gribu vēl joprojām atrodas atbildētājas dzīvesvietā. Tāpēc prasītājam ir tiesības prasīt valdījuma atjaunošanu uz šiem priekšmetiem vai šīs kustamās mantas neesamības gadījumā piedzīt no atbildētājas to vērtību Ls 925,46.

Prasībā, pamatojoties uz Civillikuma 1044., 1060., 1518., 1587., 1756., 1759.panta 1.punktu, 1765., 2289., 2290., 2295., 2300., 2301., 2305., 2343.pantu, lūgts piedzīt no atbildētājas par labu prasītājam parādu Ls 63 025,34 un atjaunot viņam valdījumu uz kustamo mantu – guļamistabas iekārtu un ledusskapi, kas atrodas atbildētājas turējumā Rīgā, [...] ielā 33-12 vai šo mantu neesamības gadījumā piedzīt no atbildētājas to vērtību Ls 925,46, kā arī piedzīt nokavējuma procentus 0,5 % mēnesī no piedzītās parāda summas, sākot ar lietas ierosināšanas dienu un noteikt prasītāja tiesības saņemt no atbildētājas 0,5% mēnesī no piedzītās parāda summas līdz sprieduma izpildei, kā arī piedzīt no atbildētājas E.M. tiesāšanās izdevumus.

[2] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2007.gada 19.septembra spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi piešķirt A.A. valdījumu uz guļamistabas iekārtu Ls 607,46 vērtībā un ledusskapi Ls 318 vērtībā, kas atrodas E.M. turējumā Rīgā, [...] ielā 33-12, bet minētās kustamās mantas neesamības gadījumā piedzīt no E.M. par labu A.A. to vērtību Ls 925,46 apmērā.

Prasība daļā par parāda Ls 50 144,88 piedziņu noraidīta, tiesvedība pārējā prasības daļā par parāda piedziņu izbeigta, sakarā ar to, ka prasītāja pārstāvis tiesas sēdē uzturējis prasību par parāda piedziņu tikai Ls 50 144,88 apmērā.

Tiesa nospriedusi piedzīt no E.M. par labu A.A. tiesāšanās izdevumus Ls 185,09.

[3] Izskatot prasītāja apelācijas sūdzību par spriedumu prasības noraidītajā daļā, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta prasību noraidījusi, pamatojoties uz šādiem argumentiem:

[3.1] lietā nav pierādīti prasītāja apgalvojumi, ka atbildētāja kā pilnvarniece būtu pārkāpusi viņai dotā pilnvarojuma robežas vai, kā apgalvojis prasītājs, nav rīkojusies pēc pilnvarotāja norādījumiem;

[3.2] atbildētāja saskaņā ar izdotajām pilnvarām bijusi tiesīga rīkoties ar prasītājam piederošajiem naudas līdzekļiem attiecīgo banku kontos un līdz ar to uzdevums izpildīts atbilstoši pilnvarojuma robežām;

[3.3] pienākums „rīkoties pēc pilnvarotāja norādījumiem” Civillikuma 2300.panta izpratnē ir jāsaprot nevis pats uzdevums, bet gan pilnvarojuma līguma noslēgšanas laikā vai vēlāk attiecīgi izdarītas mutiskas vai rakstiskas papildu instrukcijas, ar kurām pilnvarotājs vienpusēji konkretizējis pilnvarnieka pienākumus dotā uzdevuma izpildīšanā. Uz konkrētu pilnvarotāja noteiktu norādījumu neizpildi prasītājs nav atsaucies;

[3.4] nav pamatots prasītāja apgalvojums, ka pilnvarniece nav devusi viņam norēķinu par uzdevuma izpildīšanu un sevišķi par visiem izdevumiem, vai rīkojusies ne tā, kā attiecīgā gadījumā, domājams, rīkotos pats pilnvarotājs. Atbildētāja ir iesniegusi sīkus un detalizētus aprakstus un pārskatus par visiem uzdevuma izpildē izlietotajiem naudas līdzekļiem, no kuriem redzams, ka no prasītāja kontiem noņemtie naudas līdzekļi izlietoti pušu kopējā dēla uzturēšanai un citiem maksājumiem, ka atbilda pilnvarotāja interesēm;

[3.5] pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi, ka pati pilnvarnieka rīcība ilgstošā laika periodā līdz kopdzīves iziršanai apstiprina, ka prasītājs atzinis pilnvarnieces rīcību sev par saistošu.

[4] Kasācijas sūdzībā prasītāja pārstāvis lūdzis spriedumu atcelt, pamatojoties uz šādiem argumentiem:

[4.1] Tiesa, atzīstot par nepierādītu faktu, ka atbildētāja ir pārkāpusi pilnvarojuma robežas, nav ņēmusi vērā Civillikuma 2305., 2343. un 2344.pantu, no kuriem izriet pilnvarnieka pienākums sniegt pilnvarotājam ieņēmumu un izdevumu detalizētu atskaiti jeb norēķinu, pievienojot tam ieņēmumus un izdevumus attaisnojošus dokumentus. Turklāt pierādīšanas pienākums par saņemtās naudas izlietošanas tiesiskumu tiek uzlikts atbildētājai, nevis prasītājam.

Prasītāja ieskatā atbildētāja no viņa kontiem noņemtās naudas līdzekļus Ls 50 144,88 izlietojusi savām, nevis prasītāja vajadzībām, jo viņa nav sniegusi norēķinu jeb izdevumu sarakstu, kas pamatots ar izdevumus apliecinājošiem dokumentiem. Prasītājam nav iespējams pārlicināties par viņa naudas līdzekļu izlietojumu, viņš nav devis nekādus

norādījumus atbildētājam par minētās summas izlietošanu viņas interesēs, tāpēc prasītājam nav pamata atzīt, ka nauda izlietota atbilstoši pilnvarojuma apjomam.

[4.2] Tiesa pārkāpusi procesuālo tiesību normas, proti, Civilprocesa likuma 97.pantu un 104.panta pirmo daļu, atzīstot atbildētājas iesniegto pašrocīgi sagatavoto norēķinu par pietiekošu pierādījumu faktam, ka atbildētāja prasītāja naudas līdzekļus ir izlietojusi viņa interesēs.

Atbildētājas, kas ir juridiski ieinteresēta lietas iznākumā, sagatavotajā rakstveida atskaitē iztērētajām naudas summām nav apstiprinājuma ar konkrētiem attaisnojošiem maksājuma dokumentiem vai citiem pierādījumiem, kas ir priekšnoteikums, lai šāda veida pierādījumu atzītu par atbilstošu Civilprocesa likuma 104.panta pirmās daļas prasībām.

Turklāt atbildētājas sagatavotajā atskaitē aprēķini par izlietotajiem naudas līdzekļiem matemātiski nesakrīt ar to naudas summu, par kuru atbildētājam jāiesniedz prasītājam norēķins, kā arī ietver tos izdevumus, kurus prasītājs jau ir atzinis kā veiktus viņa interesēs.

[4.3] Nevar piekrist tiesas secinājumam, ka „no minētajām tiesiski izdotajām pilnvarām redzams, ka atbildētāja bija pilnā apmērā pilnvarota rīkoties ar prasītājam piederošajiem naudas līdzekļiem minētajos banku kontos un līdz ar to uzdevums ir izpildīts atbilstoši pilnvarojuma robežām”, jo tas ir pretrunā Civillikumā noteiktajam pilnvarotāja aizsardzības principam un Civillikuma 2300.pantam, saskaņā ar kuru pilnvarniekam jārīkojas atbilstoši pilnvarotāja norādījumiem, bet norādījumu trūkuma gadījumā – tā, kā attiecīgā gadījumā, domājams, rīkotos pats pilnvarotājs.

Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Civillikuma 2301. un 2295.pantus, kas regulē pilnvarnieka rīcību gadījumos, kad pilnvarotājs pilnvarniekam nav devis precīzus norādījumus, kaut arī ar minētajām tiesību normām pamatota prasība un tās ir piemērojamas konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem, proti, kā tas bija konkrētajā gadījumā, kad prasītājs ilgstošas prombūtnes dēļ nav varējis un, uzticoties atbildētājam, nav devis konkrētus norādījumus naudas līdzekļu izlietošanai.

[4.4] Tiesas secinājums, ka prasītājs atzinis atbildētājas rīcību sev par saistošu, jo izsniedzis atbildētājam vairākas pilnvaras, ir pretrunā Civillikuma 2302.pantā noteiktajam un izslēdz civiltiesiskā pilnvarojuma *ultra vires* principu, kas vērsts uz pilnvaras devēja aizsardzību pilnvarnieka prettiesiskas rīcības gadījumā un kura pamatā ir noteikums, ka

pilnvarotāju nesaista tiesiskās sekas, kas radušās pilnvarniekam pārkāpjot pilnvarojuma apjomu.

[5] Senāta tiesas sēdē prasītāja pārstāvis lūdza tiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai, norādot gan uz materiālo tiesību normu nepareizu piemērošanu, gan uz procesuālo tiesību normu pārkāpumu, lietu izskatot apelācijas instances tiesā.

Atbildētājas pārstāvis, iebilstot iesniegtajai kasācijas sūdzībai, lūdza tiesas spriedumu atstāt negrozītu, bet kasācijas sūdzību noraidīt.

Motīvu daļa

[6] Apelācijas instances tiesa ir atzinusi, ka pušu starpā ir bijušas nodibinātas pilnvarojuma tiesiskās attiecības atbilstoši Civillikuma 2289.pantam un šo tiesas atzinumu neviena no pusēm nav apstrīdējusi.

Tādējādi, izšķirot radušos strīdu, kā atzīst Senāts, ir piemērojamas ne vien Civillikuma 18.nodaļas „Prasījumi no svešu lietu pārziņas” pirmās apakšnodaļas „Pilnvarojuma līgums” normas, bet arī šajā nodaļā ietilpstošās piektās apakšnodaļas „Norēķināšanās pienākums” tiesību normas, uz kurām gan prasības pieteikumā, gan apelācijas un kasācijas sūdzībā ir atsaucies prasītājs.

[7] Atbildētāja nav apstrīdējusi prasītāja norādīto apstākli par to, ka no prasītāja kontiem trijās bankās uz viņai izsniegto pilnvaru pamata viņa ir izņēmusi Ls 82 865,11.

Lietas izskatīšanas gaitā pirmās instances tiesā prasītājs ir atzinis, ka atbilstoši viņa interesēm no minētās summas ir izlietoti Ls 32 720,23. Atlikušo summu Ls 50 144,88 prasītājs lūdzis piedzīt kā parādu, norādot, ka atbildētāja nav devusi atskaiti par izlietotajām summām atbilstoši Civillikuma 2305., 2343., 2344.pantam.

Senāts atzīst, ka pamatjautājums konkrētajā lietā ir par to, vai atbildētāja ir darbojusies viņai izsniegtā pilnvarojuma robežās un vai viņai kā pilnvarniecei atbilstoši minētajām Civillikuma normām bija jādod norēķins savam pilnvarotājam.

[8] Civillikuma 2300.pantā noteikts, ka pilnvarnieks nedrīkst pārkāpt viņam dotā uzdevuma robežas, un viņam jārīkojas vispirms pēc pilnvarotāja norādījumiem.

[8.1] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka „(..) no tiesiski izdotajām pilnvarām redzams, ka atbildētāja bija pilnā apmērā pilnvarota rīkoties ar prasītājam piederošajiem naudas līdzekļiem minētajos banku kontos un līdz ar to uzdevums ir pildīts atbilstoši pilnvarojuma robežām”.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 190.panta otro daļu tiesa spriedumu pamato uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā. Savukārt, lai minēto likuma normu izpildītu, atbilstoši Civilprocesa likuma 97.pantam tiesai ir jāveic lietā esošo pierādījumu novērtējums, ko, izšķirot konkrēto strīdu tiesa nav veikusi, jo spriedumā nav atsauces ne uz vienu konkrētu pierādījumu.

Lai gan abas tiesu instances ir it kā vērtējušas trīs atbildētājam izdotas pilnvaras, lietā ir tikai divas. „Parex banka” ir izsniegusi vien izziņu, norādot ka pilnvara ir bijusi noformēta (lietas 15.lp). Savukārt AS „Rietumu banka” iesniegtā pilnvara (lietas 14.lp.) paredz pilnvarnieka plašāku rīcības brīvību nekā AS „Hansabanka” iesniegtā pilnvara (lietas 16.lp.), kas aprobežojas vien ar norādi „(..) veikt operācijas ar maniem/mūsu kontiem a/s „Hansabanka””.

Neizvērtējot pilnvaras pēc to satura, no kura varētu atklāt pilnvarniecei dotā uzdevuma apjomu un tādējādi spriest par dotā uzdevuma robežu ievērošanu, bet, spriedumā izdarot deklaratīvus secinājumus, kas neatbilst lietas apstākļiem, tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu par sprieduma motīvu daļas uzbūvi un saturu.

Tiesa nav atklājusi sava secinājuma „(..) atbildētāja bija pilnā apmērā pilnvarota rīkoties ar prasītājam piederošajiem naudas līdzekļiem minētajos banku kontos” būtību.

[8.2] Tiesa pareizi norādījusi, ka pienākums „rīkoties pēc pilnvarotāja norādījumiem” Civillikuma 2300.panta izpratnē ir jāsaprot nevis pats uzdevums, bet gan pilnvarojuma līguma noslēgšanas laikā vai vēlāk attiecīgi izdarītas mutiskas vai rakstiskas papildu instrukcijas, ar kurām pilnvarotājs vienpusēji konkretizējis pilnvarnieka pienākumus dotā uzdevuma izpildīšanā.

No minētā izriet, ka svarīgākais ir tas, kādus papildu mutiskus vai rakstiskus norādījumus saistībā ar izsniegto pilnvarojumu ir devis pilnvarotājs. Ja runa ir par pilnvarojuma robežu pārkāpšanu, kā uz to konkrētajā situācijā norādījis prasītājs A.A., tad šādu papildu rīkojumu došanu, kas salīdzinājumā ar izdoto pilnvaru, ir paplašinājusi

pilnvarnieces pilnvaras un viņas rīcības brīvību dotā uzdevuma izpildē, ir jāpierāda pilnvarniecei.

Šajā sakarā par kļūdainu Senāts uzskata Civillietu tiesu palātas norādi, ka „uz konkrētu pilnvarotāja noteiktu norādījumu neizpildi prasītājs nav atsaucies”. Tiesa nav ņēmusi vērā prasītāja pozīciju, no kuras izriet, ka atbildētāja kā pilnvarniece drīkstēja rīkoties tikai dotā pilnvarojuma ietvaros, kura apjomu, kā norādīts iepriekš, tiesa vispār nav noskaidrojusi. Tiesas spriedumā nav konstatējuma, ka prasītājs kā pilnvarotājs būtu devis papildu norādījumus pilnvarniecei.

[9] Ņemot vērā tiesas atziņu, ka pušu starpā bija nodibinātas pilnvarojuma tiesiskās attiecības atbilstoši Civillikuma 2289.pantam, Senāts atzīst, ka atbildētājam kā pilnvarniecei bija jādod norēķins par izņemtās naudas summu un tās izlietošanas mērķiem, tādējādi dodot prasītājam iespēju izvērtēt, kuras no izlietotajām naudas summām atbilst viņa vajadzībām un mērķiem, bet kuras atrodas ārpus viņa interešu loka.

Tas norāda, ka, izšķirot strīdu, bez Civillikuma 2305.panta ir piemērojamas arī 2343., 2344.panta normas, kas īpaši akcentē uzmanību uz pilnvarnieka norēķināšanās pienākumu.

[10] Civillikuma 2305.pants noteic, ka pilnvarniekam jādod savam pilnvarotājam norēķins par uzdevuma izpildīšanu un sevišķi par visiem pie tam bijušajiem ieņēmumiem un izdevumiem. Apelācijas instances tiesa pēc būtības nav iebildusi minēto prasību attiecināšanai uz izšķiramo strīdu. Tiesa vien norādījusi, ka atbildētāja lietā ir iesniegusi sīkus un detalizētus aprakstus un pārskatus par visiem uzdevuma izpildē izlietotajiem naudas līdzekļiem, no kuriem redzams, ka no prasītāja kontiem noņemtie naudas līdzekļi izlietoti pušu kopējā dēla uzturēšanai un citiem maksājumiem, kas atbilda pilnvarotāja interesēm.

Prasītāja pārstāvis jau apelācijas sūdzībā bija norādījis uz to, ka, noraidot prasību, tiesa nebija noskaidrojusi izlietotās naudas apjomu, minot, ka pat gadījumā, ja piekristu atbildētājas iesniegtajiem aprēķiniem, vienalga veidotos starpība, kas pēc Senāta sēdē minētā ir Ls 17 502.

Senāts par pamatotu atzīst kasācijas sūdzības argumentu, ka tiesa ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.pantu, jo spriedumā nav minētas ne konkrētas naudas summas, ne

izdevumu posteņi, kas apliecinātu visas naudas izlietošanu pilnvarotāja interesēs. Tā, piemēram, no atbildētājas sastādītās atskaites redzams, ka bērna pirmajā dzīves gadā apavu iegādei viņam ik mēnesi izlietoti Ls 35, bet ierakstos lietai pievienotajā kladē, kur atspoguļoti ikmēneša izdevumi ietvertas arī izmaksas par „drinkiem”.

[11] Ņemot vērā to, ka pati tiesa ir atzinusi pilnvarojuma tiesisko attiecību esamību pušu starpā un atbildētāja nav apstrīdējusi viņai izsniegto pilnvaru juridisko statusu un vispār nav skaidrojusi jautājumu par atbildētājai dotā pilnvarojuma apjomu, par nepamatotu un pilnvarojuma tiesību institūta būtībai pretrunā esošu Senāts atzīst Civillietu tiesu palātas secinājumu, ka, izdodot vairākas pilnvaras, prasītājs ar to būtu akceptējis atbildētājas rīcību un atzinis to sev par saistošu.

[12] Atceļot pārsūdzēto tiesas spriedumu, Centim Zitānam kā personai, kura, iesniedzot kasācijas sūdzību ir nomaksājusi drošības naudu, atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai tā atmaksājama.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 472., 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2009.gada 9.jūnija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Atmaksāt Centim Zitānam iemaksāto drošības naudu Ls 50.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs	senators	<i>paraksts</i>	V. Jonikāns
	senatore	<i>paraksts</i>	S. Lodziņa
	senators	<i>paraksts</i>	N. Salenieks